

Фінанси, банківська справа та страхування

УДК 336.71

Мацелюх Юлія Вікторівна

аспірантка кафедри фінансових ринків

Національного університету державної фіскальної служби України

Мацелюх Юлия Викторовна

аспирантка кафедры финансовых рынков

Национального университета государственной

фискальной службы Украины

Macelukh Yulia

Post-Graduate Student of Department of Financial Markets of the

University of the State Fiscal Service of Ukraine

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БАНКІВСЬКОГО

КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЕ ОБЕСПЕЧЕНИЕ БАНКОВСКОГО

КРЕДИТОВАНИЯ В УКРАИНЕ

INSTITUTIONAL SUPPLY OF BANKING LENDING IN UKRAINE

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню інституційного забезпечення такого сегменту кредитного ринку як ринку банківського кредитування. Обґрунтовується необхідність розгляду процесу банківського кредитування в умовах інституційних змін в трьох аспектах: інституційно-правового, інституційно-організаційного та інституційно-кадрового забезпечення.*

Акцентується увага на тому, що роль інституційних змін у функціонуванні і розвитку банківського кредитування пов'язана з ефективним використанням нових форм і методів кредитування, якісною оцінкою фінансового стану позичальника, аналізом інформації, яка не

може бути виражена кількісними показниками, визначенням рейтингу позичальника для оцінки кредитоспроможності тощо.

Досліджується інституційне середовище банківського кредитування, а також аналізуються види та кількість банківських інституцій, що функціонують у цьому середовищі. Встановлено, що зменшення кількості банківських установ стало наслідком інституційно-правових змін, у зв'язку з впровадженням в Україні міжнародних стандартів «Базель-III». Висловлено думку про те, що жорсткі умови вищевказаного стандарту призвели також до спаду банківської активності та підвищення вартості кредитних послуг, та підірвали довіру з боку населення до банків.

Визначено, що в сучасних умовах для ефективного забезпечення банківського кредитування велике значення має інституційна політика держави, в особі НБУ, а також наведено рекомендації, щодо необхідних напрямів її проведення.

Автором зроблено висновок про те, що сьогодні ринок банківського кредитування знаходиться під впливом системних інституційно-правових і інституційно-організаційних змін і потребує дієвих заходів щодо забезпечення його діяльності. Політику НБУ в контексті інституційно-правового забезпечення банківського кредитування визнано ефективною. Запропоновано шляхи оптимізації інституційно-організаційного забезпечення банківського кредитування.

Встановлено, що подальшого дослідження потребує аналіз обсягів банківського кредитування в розрізі позичальників в динаміці, встановлення кореляційного зв'язку між обсягами кредитування та доходами на душу населення, а також курсом валюти, та визначення пріоритетних шляхів досягнення нового щабля розвитку кредитного ринку.

Ключові слова: банківське кредитування, інституційне забезпечення, інституційні одиниці, інституційне середовище банківського кредитування.

Анотація. Стаття посвячена дослідженню інституціонального забезпечення такого сегмента кредитного ринку як ринку банківського кредитування. Обґрунтовується необхідність розгляду процесу банківського кредитування в умовах інституціональних змін у трьох аспектах: інституціонально-правового, інституціонально-організаційного та інституціонально-кадрового забезпечення.

Акцентується увага на тому, що роль інституціональних змін у функціонуванні та розвитку банківського кредитування пов'язана з ефективним використанням нових форм та методів кредитування, якісній оцінці фінансового стану позичальника, аналізом інформації, яку не можна виразити кількісними показниками, визначенням рейтингу позичальника для оцінки кредитоспроможності та іншого подібного.

Досліджується інституціональна середовище банківського кредитування, а також аналізуються види та кількість банківських установ, що функціонують у цій середовищі. Встановлено, що зменшення кількості банківських установ стало наслідком інституціонально-правових змін, пов'язаних з впровадженням в Україні міжнародних стандартів «Базель-III». Виказано думку про те, що жорсткі умови вищезазначеного стандарту привели також до спаду банківської активності та зростання вартості кредитних послуг, що підірвало довіру з боку населення до банків.

Визначено, що в сучасних умовах для ефективного забезпечення банківського кредитування велике значення має

институциональная политика государства, в лице НБУ, а также приведены рекомендации, относительно необходимых направлений ее проведения.

Автором сделано вывод о том, что сегодня рынок банковского кредитования находится под влиянием системных институционально-правовых и институционально-организационных изменений и требует действенных мер по обеспечению его деятельности. Политику НБУ в контексте институционально-правового обеспечения банковского кредитования признана эффективной. Предложены пути оптимизации институционально-организационного обеспечения банковского кредитования.

Установлено, что дальнейшего исследования требует анализ объемов банковского кредитования в разрезе заемщиков в динамике, установления корреляционной связи между объемами кредитования и доходами на душу населения, а также курсом валюты, и определение приоритетных путей достижения новой ступени развития кредитного рынка.

Ключевые слова: *банковское кредитование, институциональное обеспечение, институциональные единицы, институциональная среда банковского кредитования.*

Summary. *The article is devoted to the study of institutional provision of such a segment of the credit market as the market of bank lending. The necessity of considering the process of bank lending in the context of institutional changes in three aspects is substantiated: institutional-legal, institutional- organizational institutional- staffing support.*

It is emphasized that the role of institutional changes in the functioning and development of bank lending is related to the effective use of new forms and methods of lending, a qualitative assessment of the financial status of the

borrower, the analysis of information that can not be expressed by quantitative indicators, the definition of the borrower's rating for the assessment of creditworthiness etc.

The author analyzes the institutional environment of bank lending, as well as analyzes the types and number of banking institutions operating in this environment. It was established that the reduction of the number of banking institutions was the result of institutional and legal changes in connection with the implementation of the international standards "Basel III" in Ukraine. The view was expressed that the stringent conditions of the above-mentioned standard also resulted in a decline in banking activity and an increase in the value of credit services and undermined public confidence in banks.

It is determined that in today's conditions for effective provision of bank lending, the institution's policy of the state, in the person of the NBU, is very important, as well as recommendations are given on the necessary directions of its implementation.

The author concludes that today the banking lending market is under the influence of systemic institutional-legal and institutional-organizational changes and requires effective measures to ensure its activity. The policy of the NBU in the context of institutional and legal provision of bank lending is considered effective. The ways of optimization of institutional and organizational support of bank lending are offered.

It was found that further research requires an analysis of the volume of bank lending in the context of borrowers in the dynamics, establishing a correlation between lending and income per capita, as well as the rate of currency, and determining the priority ways to achieve a new stage in the development of the credit market.

Key words: *bank lending, institutional support, institutional units, institutional banking lending.*

Постановка проблеми. Кредитний ринок є своєрідним індикатором стану національної економіки. Особливо це стосується важливого його сегменту – ринку банківського кредитування. Зростання банківського кредитування є свідченням наявності «довгих грошей» на фінансовому ринку та, відповідно, демонструє схильність інвесторів до довгострокових фінансових вкладень.

В умовах світової фінансової кризи важливого значення набуває проблема забезпечення стабільності кредитних ринків, особливо банківського кредитування, яка в середньостроковій та довгостроковій перспективі залежить від існуючого набору формальних (конституційних, законодавчих, інституційних) і неформальних правил (звичаїв, традицій, норм поведінки та ін.) його функціонування. Ми поділяємо думку австрійського економіста Й. Шумпетера, який банки назвав рушійною силою інституціональних змін у фінансовій структурі економіки. Особливої актуальності набувають питання розгляду інституціональної структури ринку банківських кредитів, виявлення основних проблем в діяльності банків в умовах інституційних змін, пов'язаних з неповерненими кредитами та шляхами їх усунення, а також розробкою заходів, які б сприяли інституційному забезпеченню системи банківського кредитування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням проблем банківського кредитування займалася низка вітчизняних та закордонних вчених-економістів: О. Береславська [1], З. Варналій [2], З. Васильченко [3], В. Міщенко [4], Д. Норт [5], М. Савлук [6] та інші. Проте діяльність банків, пов'язана з кредитуванням вимагає постійного моніторингу та аналізу, оскільки банки на сьогоднішній день виступають основними кредитними інституціями.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної статті є дослідження актуальних проблем банківського кредитування під

впливом інституційних змін та ефективного їх інституційно-правового забезпечення в Україні.

Виклад основного матеріалу. Банківське кредитування, як і будь-який процес (явище), передбачає використання відповідних інститутів, інструментів та механізмів, через які воно реалізується і пристосовується до реформування. Ще у 2000 році Д. Норт у своїй праці «Институты, институциональные изменения и функционирование экономики» зазначив, що «...не существует других решений, кроме использования институциональных механизмов, чтобы установить правила игры, и использование организации обеспечивающие соблюдение этих правил" [5].

Роль інституційних змін у функціонуванні і розвитку банківського кредитування пов'язана з ефективним використанням нових форм і методів кредитування, якісною оцінкою фінансового стану позичальника, аналізом інформації, яка не може бути виражена кількісними показниками, визначенням рейтингу позичальника для оцінки кредитоспроможності тощо. У дослідженні впливу інституційних змін на банківське кредитування має важливе значення управління інституційними змінами, яке надає нові можливості для розвитку кредитного ринку.

Інституційне забезпечення ринку банківського кредитування – це сукупність державних і недержавних інституцій, які забезпечують наявність правових, організаційних і економічних умов, необхідних для провадження і розвитку банківського кредитування. Інституційне забезпечення трансформації економічної системи, наповнення інститутів адекватними способами мислення, звичками, традиціями і врахування їх у процесі трансформації системи є визначальною умовою успіху реформ. Трансформаційний період, в якому знаходиться Україна, потрібно розглядати крізь призму перетворень базових та системоутворюючих інститутів, супроводжується змінами в суспільному, політичному та

економічному житті і стимулює ринкову трансформацію суспільства в цілому [2].

На нашу думку, інституційне забезпечення банківського кредитування слід розглядати у трьох аспектах:

- інституційно-правове забезпечення банківського кредитування, під яким слід розуміти систему законодавчих і нормативно-правових актів, що регулюють кредитні правовідносини між банками і позичальниками;
- інституційно-організаційне забезпечення, що має на меті ефективну взаємодію інфраструктурних суб'єктів в процесі банківського кредитування;
- інституційно-кадрове забезпечення - це специфічна діяльність, яка здійснюється в процесі підготовки кадрів для функціонування ринку банківського кредитування.

Інституційно-правове забезпечення банківського кредитування, що формує правову основу інституційного забезпечення банківської діяльності в Україні, можна умовно поділити на дві групи: законодавчі та нормативні акти загального характеру та законодавчі й нормативні акти у сфері банківської діяльності.

В основі нормативних актів у сфері банківської діяльності лежить використання нормативних інструментів, тобто встановлення економічних нормативів по системі банків України. Економічні нормативи діяльності банків – показники, встановлені Національним банком України з метою регулювання банківської діяльності на основі безвиїзного нагляду для здійснення моніторингу діяльності окремих банків і банківської системи в цілому. Ці нормативи мають забезпечувати здійснення контролю за ризиками, пов'язаними з капіталом, ліквідністю, наданням кредитів, інвестиціями капіталу, а також за відсотковим та

валютним ризиком [7]. Таким чином, і законодавчі, і нормативні документи потребують коригування на вимогу часу.

Інституційно-організаційне забезпечення банківського кредитування полягає у системному підході до забезпечення елементів його інфраструктури, які за допомогою відповідного інструментарію (рис. 1) забезпечують процес кредитування банківськими установами. Такими інфраструктурними суб'єктами, на нашу думку, є НБУ, банки, кредитні бюро, Національна комісія з цінних паперів і фондового ринку, Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг тощо.

Ринкові інструменти, на нашу думку, є найбільш значимими для банківського кредитування. До них відносять вартість кредитів та депозитів, управління кредитними ризиками, застосування кредитних деривативів як способу мінімізації кредитного ризику, відсоткові ставки за кредитами та депозитами, застосування облігацій як інструменту кредитування великих та середніх підприємств.

Рис. 1. Інструменти інституційного забезпечення розвитку ринку банківського кредитування

Джерело: розроблено автором

Розглядаючи інституційно-кадрове забезпечення банківського кредитування слід зазначити, що розвиток ринку банківського кредитування потребує більшої кількості відповідних спеціалістів та управлінців кредитними установами, які безпосередньо займаються кредитуванням. В той же час існує проблема неадекватності системи професійної підготовки спеціалістів даного напрямку та відсутня система підвищення кваліфікації таких спеціалістів.

Слід зазначити, що інституційні одиниці кредитного ринку, що забезпечують процес банківського кредитування, функціонують у інституційному середовищі банківського кредитування.

До суб'єктів, як інституційних одиниць, які здійснюють банківське кредитування слід віднести банки, які забезпечують кредитні відносини та запроваджують інновації під впливом інституційних змін національної економіки.

За даними НБУ, станом на 1 січня 2018 року, кредитування здійснюється трьома групами банків [8]:

I група - це банки з державною часткою, тобто банки, в яких держава прямо чи опосередковано володіє часткою понад 75 відсотків статутного капіталу банку. До них належать Ощадбанк, Приватбанк, Укргазбанк, Укрексімбанк.

II група - це банки іноземних банківських груп, тобто банки, контрольовані пакети акцій яких належать іноземним банкам, або окремим фінансово-банківським групам.

III група - банки, в яких серед кінцевих власників істотної участі є один або кілька приватних інвесторів, що прямо або опосередковано володіють часткою капіталу не менше 50% статутного капіталу банку.

Інституційне середовище банківського кредитування, в якому банки безпосередньо виконують одну із головних своїх функцій – кредитування – можна представити у вигляді рис. 2.

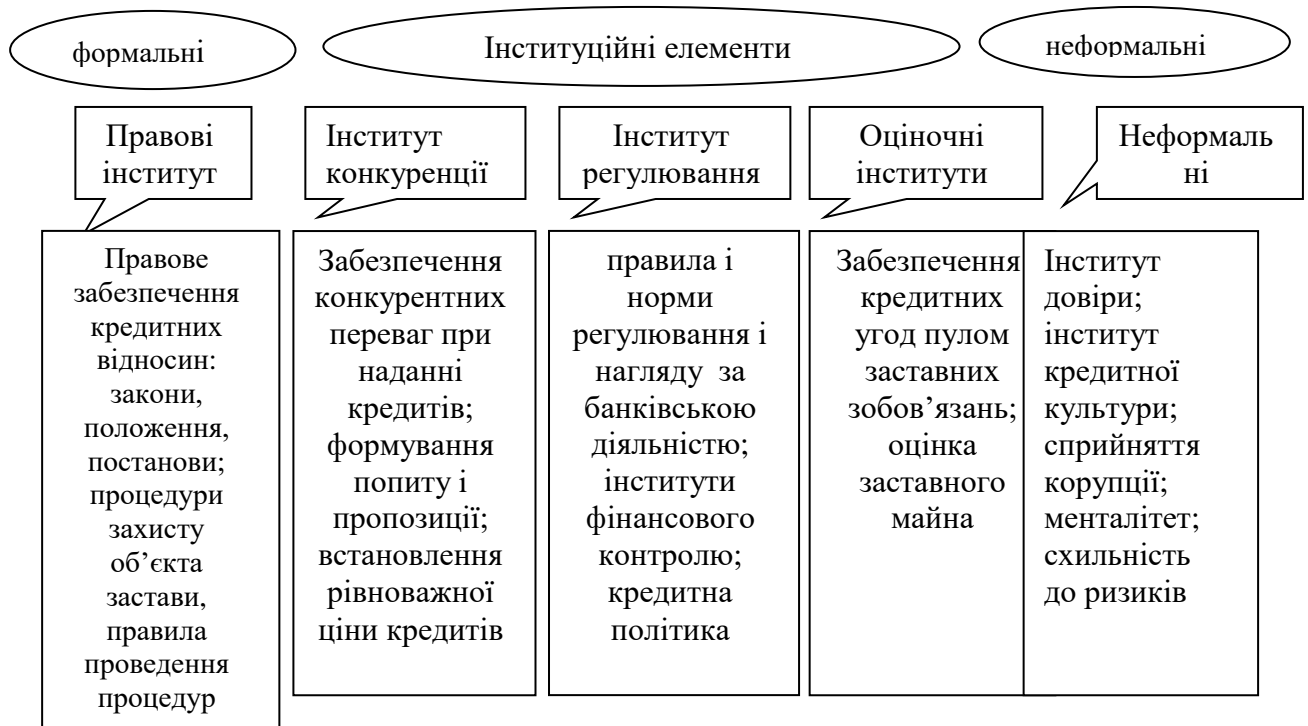

Рис. 2. Інституційне середовище банківського кредитування

Джерело: розроблено автором

Таким чином, під інституційним середовищем банківського кредитування нами пропонується розуміти систему економічних, правових, фінансових і організаційних умов, які забезпечують надання кредитів банками, як інституційними одиницями кредитного ринку.

Якщо проаналізувати кількість банків, які формують пропозицію на ринку банківського кредитування в динаміці, то цей показник не є сталим в умовах змінного інституційного середовища (рис. 3).

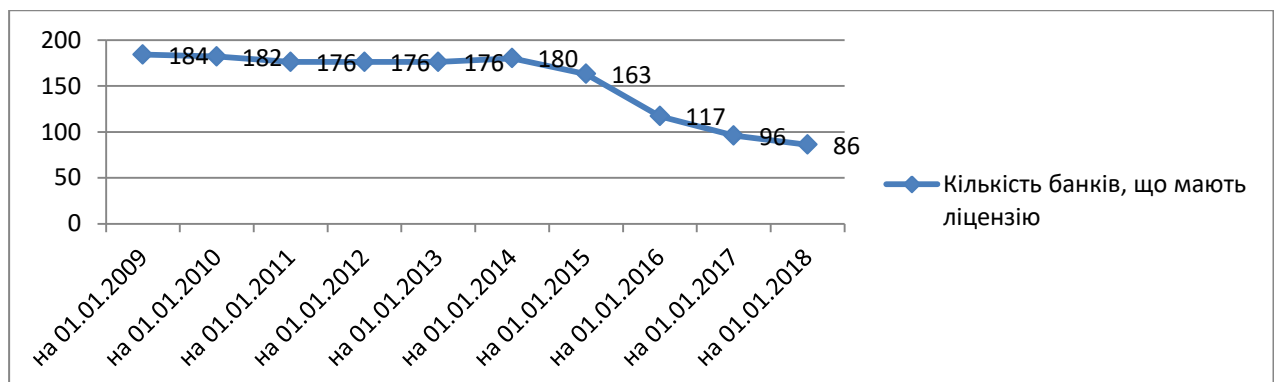

Рис. 3. Зміна кількості банків за період з 01.01.2009 р. по 01.01.2018 р.

Джерело: розроблено автором на основі [9]

Зважаючи на наведені дані щодо кількості банківських установ, які мають ліцензію НБУ, можна зробити висновок, що незважаючи на кризу 2008 року та 2013 року цей показник залишався майже незмінним. Проте, з 2016 року почало відбуватися значне зменшення кількості банків і станом на 01.01.2018 р. їх залишилося 86.

Таке зменшення банківських установ стало наслідком інституційно-правових змін, у зв'язку з впровадженням в Україні міжнародних стандартів «Базель-III», а саме ухвалення законопроекту, яким визначається поетапне збільшення мінімального розміру статутного капіталу банку до 500 млн. для існуючих банківських установ, що сприятиме підвищенню рівня капіталізації банків та допоможе знизити ризики для вкладників і, можливо, підвищить довіру до банків з боку їх клієнтів [10]. Велика кількість банків виявилася неготовою до таких суворих умов і відбувся «ефект витіснення»: більш сильні банки витіснили з ринку слабкіших. Жорсткі умови до розміру капіталу та ліквідності призвели також до спаду банківської активності та підвищення вартості кредитних послуг, та підірвали довіру з боку населення до банків.

На сьогоднішній день, однією з найвагоміших проблем банківської діяльності є відтік депозитних ресурсів, що також говорить про зниження довіри населення до банківських інституцій. При цьому ефективна діяльність банків можлива лише, коли присутня довіра до них з боку суспільства. Банкірам слід застосовувати усі можливості, направлені на збереження спокою і впевненості населення у банківських інституціях, оскільки панічні настрої суб'єктів господарювання є однією із основних передумов втрати довіри до банківської системи країни.

В сучасних умовах для ефективного забезпечення банківського кредитування велике значення має інституційна політика держави, в особі НБУ, яка на сьогоднішньому етапі має включати такі рекомендації:

- Консервативно оцінювати кредитні ризики за портфелями споживчих кредитів.
- Регулярно тестувати ефективність внутрішніх скорингових моделей, що оцінюють платоспроможність фізичних осіб.
- Повністю виконувати Закон України «Про споживче кредитування», надавати повну інформацію про умови кредиту та реальну відсоткову ставку.
- Коректно відображати доходи від споживчого кредитування, забезпечити, щоб нараховані та фактично отримані доходи максимально співпадали в часі.
- Диверсифікувати портфель споживчих кредитів за продуктами, напрямками, регіонами тощо [11].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Таким чином, можна стверджувати, що сьогодні ринок банківського кредитування знаходиться під впливом системних інституційно-правових і інституційно-організаційних змін і потребує дієвих заходів щодо забезпечення його діяльності. Велика роль при цьому має належати інституційній політиці та інституційним інноваціям НБУ. На сьогоднішній день політику НБУ в напрямку інституційно-правового забезпечення банківського кредитування слід оцінювати як ефективну: активно приймаються законодавчі акти, зокрема Закон України «Про споживче кредитування», Закон України «Про відновлення кредитування», Положення НБУ «Про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» та зміни до нього. Ці закони дозволять зменшити фінансове навантаження на позичальників, що сприятиме відновленню економіки та активізації кредитування фізичних осіб.

В процесі дослідження встановлено, що ринкові інструменти інституційного забезпечення банківського кредитування є найбільш значимими для банківського кредитування. На нашу думку, банкам слід встановлювати нижчі кредитні ставки, ніж діють сьогодні. Це приведе до активізації банківського кредитування. А для убезпечення себе від неповернення кредитів, слід ретельніше проводити оцінку платоспроможності позичальника, а також налагодити співпрацю з бюро кредитних історій.

Подальшого дослідження потребує аналіз обсягів банківського кредитування в розрізі позичальників в динаміці, встановлення кореляційного зв'язку між обсягами кредитування та доходами на душу населення, а також курсом валюти, та визначення пріоритетних шляхів досягнення нового щабля розвитку кредитного ринку.

Література

1. Береславська О. І. Актуальні питання валютного кредитування в Україні / О. І. Береславська, Я. Г. Підсосонна // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки. – 2015. – Вип. № 15, Ч 5. – С. 129–133.
2. Варналий З.С., Кривенко В.Г. Институциональное обеспечение развития ипотечного кредитования в Украине [Електронний ресурс]. - Режим доступу <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/5098-institutsijne-zabezpechennja-i-potechnogo-kredituvannja-v-ukrayini.html>
3. Васильченко З. М. Банківське кредитування в умовах фінансової нестабільності в Україні [Електронний ресурс] / З. М. Васильченко, Губенко В. Д. // Фінансово-кредитний механізм активізації інвестиційного процесу : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практ. конф., 10 листоп. 2017 р., Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана», каф. інвест. діяльності ; редкол.:

- В. К. Хлівний (голова) [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2017. – С. 58–61. – Назва з титул. екрану.
4. Міщенко В.І. Управління проблемними кредитами в умовах циклічного розвитку економіки / В.І. Міщенко, С.В. Міщенко, Т.М. Неклюдова // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. – 2017. – №26.Ч.2 – С. 56-61.
 5. Норт Д. Институты, институциональная изменение и функционирование экономики /Норт Д. - М.: Финансы, 2000. - 198 с.
 6. Гроші та кредит [Текст]: підручник. – 5-те вид., без змін / М. І. Савлук, А. М. Мороз, І. М. Лазепко та ін. ; За заг. ред. М. І. Савлука. – К.: КНЕУ, 2008. – 744 с.
 7. Юдіна С.В., Ганзюк С.М., Шкарупа К.А. Особливості виконання економічних нормативів НБУ комерційними банками [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/203.pdf>
 8. Групи банків України (Інфографіка) FinPost | 26.01.2018, 16:32 | Economy, Інфографіка: <http://finpost.com.ua/news/6838>
 9. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
 10. Малахов В.А. Перспективи запровадження міжнародних стандартів «Базель-III» для вітчизняних банків на основі міжнародного досвіду. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pathofscience.org/index.php/ps/article/download/128/142
 11. Звіт про фінансову стабільність НБУ. Офіційний сайт НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=CD3463D58B8EAB5F678E89E6DDDE6C34?id=60764561>

References

1. Bereslavsjska O. I. Aktualjni pytannja valjutnogho kredytuvannja v Ukrajinii / O. I. Bereslavsjska, Ja. Gh. Pidsosonna // Naukovyj visnyk Khersonsjkogho derzhavnogho universytetu. Serija: Ekonomichni nauky. – 2015. – Vyp. # 15, Ch 5. – S. 129–133.
2. Varnaliy Z.S., Krivenko V.G. Instutsionalnoe obespechenie razvitiya ipotechnogho kreditovaniya v Ukraine. [Yelektronniy resurs]. Rezhim dostupu <http://www.info-library.com.ua/libs/stattya/5098-institutsijne-zabezpechennja-i-potechnogho-kredituvannja-v-ukrayini.html>
3. Vasylychenko Z. M. Bankivsjke kredytuvannja v umovakh finansovoji nestabilnosti v Ukrajinii [Elektronnyj resurs] / Z. M. Vasylychenko, Ghubenko V. D. // Finansovo-kredytnyj mekhanizm aktyvizaciji investycijnogho procesu : zb. materialiv III Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 10 lystop. 2017 r., Kyjiv / M-vo osvity i nauky Ukrainy, DVNZ «Kyjiv. nac. ekon. un-t im. Vadyma Ghetjmana», kaf. invest. dijalnosti ; redkol.: V. K. Khlivnyj (gholova) [ta in.]. – Elektron. tekst. dani. – Kyjiv : KNEU, 2017. – S. 58–61. – Nazva z tytul. ekranu.
4. Mishhenko V.I. Upravlinnja problemnymy kredytamy v umovakh cyklichnogho rozvytku ekonomiky / V.I. Mishhenko, S.V. Mishhenko, T.M. Nekljudova // Naukovyj visnyk Mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu. Serija: Ekonomika i menedzhment. – 2017. – #26.Ch.2 – S.56-61.
5. Nort D. Instituty, institutsionalnaya izmenenie i funktsionirovanie ekonomiki /Nort D. - M.: Finansy, 2000. - 198 s.
6. Ghroshi ta kredyt [Tekst]: pidruchnyk. – 5-te vyd., bez zmin / M. I. Savluk, A. M. Moroz, I. M. Lazepko ta in. ; Za zagh. red. M. I. Savluka. – K.: KNEU, 2008. – 744 s.
7. Judina S.V., Ghanzjuk S.M., Shkarupa K.A. Osoblyvosti vykonannja ekonomichnykh normatyviv NBU komercijnymy bankamy. [Elektronnyj

- resurs]. – Rezhym dostupu:
<http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/3/203.pdf>
8. Ghrupy bankiv Ukrainy (Infoghrafika) FinPost | 26.01.2018, 16:32 | Economy, Infoghrafika: <http://finpost.com.ua/news/6838>
9. Oficijnyj sajt Nacionaljnogho banku Ukrainy [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://bank.gov.ua/control/uk/index>
10. Malakhov V.A. Perspektyvy zaprovadzhennja mizhnarodnykh standartiv «Bazelj-III» dlja vitchyznjanykh bankiv na osnovi mizhnarodnogho dosvidu [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: pathofscience.org/index.php/ps/article/download/128/142
11. Zvit pro finansovu stabilnistj NBU. Oficijnyj sajt NBU [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document;jsessionid=CD3463D58B8EAB5F678E89E6DDDE6C34?id=60764561>